

NOMS DE CARRER BARCELONINS D'ORIGEN INSÒLIT

Vicenç BIETE FARRÉ

Esbrinar l'origen dels topònims pot portar sovint a conclusions errònies. Si no es disposa de testimonis fidedignes, orals o documentals, és molt fàcil d'equivocar-se. Fullejant un nomenclàtor d'aparició força recent (Jesús PORTAVELLA, *Diccionari nomenclàtor de les vies públiques de Barcelona*, Ajuntament de Barcelona, 1996), he trobat uns quants casos que m'han semblat paradigmàtics i que potser val la pena de conèixer. Els enumero tot seguit.

Carrer d'Alloza. L'actual barri de Porta es troba situat entre els antics municipis de Sant Andreu de Palomar i Horta. Fa més de seixanta anys dominaven en aquest lloc, més que altra cosa, els camps de conreu i, escampades, algunes escadusseres masies. Tanmateix, alineats als carrers incipients, s'anaven alçant els primers grups de cases. La distribució de la correspondència, doncs, no devia resultar massa fàcil. El carter que se n'ocupava es deia Salvador Alloza Alloza i era fill de Barcelona, on havia nascut el 1897 i on va morir el 1976. Per tal de facilitar el repartiment del correu va recomanar als veïns que afegissin a les seves respectives adreces la paraula "Alloza" amb vista a localitzar més fàcilment la correspondència a carteria. Doncs bé, en un dels carrers del barri va estar-hi penjat, durant força temps, un rètol de fusta amb aquesta paraula, la qual, a la llarga, va acabar sent oficialitzada com a propi nom del carrer.

Avinguda d'Elies Pagès. Prop del cementiri de Sant Genís dels Agudells hi havia uns horts que eren propietat d'un important floricultor. A la tanca, un rètol feia constar el nom del seu amo: Joan Campany (àlies Pagès). Quan es va urbanitzar l'indret s'obrí un carrer en terrenys de l'heretat veïna Mas Carbonell, però a l'hora de batejar-lo va predominar el record, per bé que curiosament deformat, del sobrenom del floricultor, i va ser retolat Avinguda d'Elies Pagès.

Carrer de l'Escull. En obrir un carrer nou a Sarrià es va acordar de retolar-lo amb el nom d'Arrecife i dedicar-lo a la capital de Lanzarote. Quan es va procedir a la normalització lingüística dels noms de les vies urbanes de Barcelona, es va confondre el d'aquesta ciutat canària amb el mot que defineix les roques a flor d'aigua, i així la via va quedar batejada Carrer de l'Escull.

Carrers del Lleó, del Tigre i de la Paloma. Aquests són els noms respectius de tres carrers contigus del Raval, el tercer dels quals no sembla lligar massa amb els altres dos. Segons la tradició popular, aquests noms eren els de dos gossos i una gossa que guardaven un hort, segurament del propietari dels terrenys, en l'època en què es varen urbanitzar (1847).

Carrer del Pacífic. No hauria estat gens estrany que a l'oceà Pacífic, talment com es va fer amb l'Atlàntic, se li hagués dedicat un carrer a Barcelona, però pel que sembla no va ser pas així.

En aquest indret de la Sagrera vivia, a les darreries del segle passat, un rajoler anomenat Josep (o Joan) Urpí, persona molt apreciada pels veïns per la seva bondat, mansesa i benvolença. Doncs bé, el seu record va fer que el carrer on va residir fos batejat amb un adjectiu que reflectia aquestes qualitats: Carrer del Pacífic.

Carrer del Penyal. Un cas semblant al del carrer de l'Escull es va produir en ser normalitzat el nom de l'actual carrer del Penyal, situat part damunt de la Font d'en Fargues. En el seu origen havia estat dedicat a Norberto Peñasco y Galí, un propietari d'aquells terrenys que era militar i que visqué durant la segona meitat del segle passat. Retolat en castellà "Calle de Peñasco" i convertit temps després en "Calle del Peñasco", va ser traduït Carrer del Penyal.

Carrer de l'Eterna Memòria. Maria Miquela de Borràs i de Valls va quedar vídua, el 1837, de Joan Antoni de Peguera i de Bayllet, descendent d'un llinatge de cavallers i nobles. Deu anys més tard, malgrat haver-se tornat a casar, Maria Miquela va voler perpetuar el record del seu primer marit, el qual, segons ella mateixa, "hizo su felicidad". Va aprofitar, doncs, la parcel·lació d'un terreny que tenia al Camp de l'Arpa per demanar que un dels carrers que es varen obrir li fos dedicat, i que un altre fos retolat Carrer de l'Eterna Memòria.

Carrer del Pistó. A la banda de muntanya de la barriada del Clot s'obre un entramat de carrers que, fins no fa pas massa anys, estaven bastant deixats de la mà de Déu. Sembla que el segle passat un veí d'un d'aquests carrers, cansat de veure que no li donaven nom, va pintar-hi amb pintura negra el nom del Pistó. Resta, tanmateix, una incògnita: la motivació que l'induí a posar aquest nom. Qui sap si no estava relacionat amb la seva feina. Sigui com sigui, així va quedar, i l'any 1900 ja constava com a Carrer del Pistó.

Carrer del Poeta Cabanyes. Un dels carrers, al Poble Sec, que s'enfilen pel vessant de Montjuïc duu el nom de Poeta Cabanyes i està dedicat actualment a Manuel de Cabanyes. De fet, però, aquest carrer s'havia anomenat, fins l'any 1949, carrer de Cabanyes, en memòria de Francesc Cabanyes, capità d'una companyia de miquelets que formà part de les tropes catalanes que el gener de 1641 derrotaren a Montjuïc l'exèrcit castellà. Va ser per raons polítiques, doncs, que se substituï el patriota pel poeta.

Carrer de la Santa Creu. A Gràcia, i a banda i banda de l'església de sant Joan, es troben els carrers de l'Església i de la Santa Creu. Tot i que el nom d'aquest darrer,

per la seva ubicació, sembla prou escaient, en realitat és traducció de Santa Cruz, forma adulterada de Santacruz, cognom, segons la documentació, d'un escultor barceloní del segle XVII a qui va ser dedicat.

Passatge de Talsa. En realitat, el nom d'aquest passatge del Poblenou es correspon amb l'acrònim de l'empresa "Tintes y Aprestos de Lanería, S.A." (TALSA), que l'any 1932 comprà la finca als propietaris de l'indret. Un cas encara més xocant el trobem en un polígon industrial de Cornellà de Llobregat, el qual, en ser urbanitzat, va engolir l'antic camí que duia a l'empresa "Fábrica de Artículos de Material Aislante" (FAMA) i que tothom coneixia pel camí de la FAMA.

Doncs bé, en ser retolada, la nova via es va convertir en Avinguda de la Fama.

Carrer del Temple. Quan es va urbanitzar la Zona Franca, i atenent al seu caire industrial, la majoria de carrers van ser retolats amb noms referents a la metal·lúrgia: Cobalt, Ferro, Acer, Estany, Plom, Cisell, etc. La retolació havia estat feta en castellà, i un dels carrers va ser batejat, seguint aquella línia, "calle del Temple". En ser l'hora de normalitzar aquests noms, aquest darrer carrer esdevenia carrer del Tremp, amb la qual cosa podria haver creat confusió amb el que porta el nom del municipi del Pallars Jussà. Es va deixar el nom, doncs, tal com era, tot i que naturalment no té relació amb cap edifici religiós.

Carrer del Torrent de les Flors. Un dels exemples més coneguts de deformació de noms de carrers és el del Torrent de les Flors, a l'antiga vila de Gràcia. De fet, el traçat de la via no es corresponia amb cap antic curs d'aigua, i es considerava que havia estat retolada amb els cognoms del propietari dels terrenys, Manuel Torrente Flores, els quals posteriorment s'haurien deformat en Torrente de las Flores. Doncs bé, pel que ara se sap no va ser així, sinó que el mateix propietari va considerar més escaient aquest darrer nom i va renunciar a posar els seus cognoms. Efectivament, tot i que Torrente va viure fins l'any 1916, el carrer ja es deia Torrente de las Flores el 1862.

UN NOM SENSE PERSONA: ELENA FRANCIS

El consultori radiofònic d'Elena Francis va resoldre durant trenta-set anys els problemes i frustracions relacionats amb l'amor, la família i el sexe de moltes dones. Va deixar d'emetre's al 1984, i només aleshores es descobrí que en realitat la mítica senyora era un equip de periodistes i psicòlegs. Uns quants anys més tard un d'ells, Juan Solo Viñolo, s'atribuí l'exclusiva paternitat dels guions, cosa que va motivar un contenciós, que encara dura, amb la família Fradera-Bes, propietària del famós consultori. El nom de la seva fictícia protagonista havia estat inspirat en el d'un dels membres de la família, Francesca Elena Bes i Calvet.

JMAiO